

Дніпропетровський національний університет

**Економіка:
проблеми теорії та
практики**

Збірник наукових праць

Випуск 182

Том II

ДНУ
Дніпропетровськ
2003

УДК 336
ББК 65.01
Е 45

Друкується відповідно постанови Вченої Ради Дніпропетровського національного університету.

Головний редактор:
доктор економічних наук, професор Покотілов Анатолій Антонович.

Редакційна колегія:
д.ф.-м.н. Смірнов С.О., д.е.н. Ткаченко В.А., д.т.н. Марюта О.М.,
д.е.н. Биков Г.М., д.е.н. Поркова Л.В., д.е.н. Ковальов О.В.,
д.е.н. Берсуцький Я.Г., д.т.н. Морозов Ю.Д., д.е.н. Крамаренко Г.О.,
д.е.н. Галушко О.С., д.т.н. Тянь Р.Б., д.е.н. Дорофієнко В.В.,
д.е.н. Шевцова О.Й.

Рецензенти:
Сазонець І.Л., доктор економічних наук, професор Дніпропетровського національного університету;
Драгун Л.М., доктор економічних наук, професор Придніпровської державної академії будівництва та архітектури.

Е 45 **Економіка: проблеми теорії та практики.** Збірник наукових праць.
Випуск 182: В 3 т. Том II. - Дніпропетровськ: ДНУ, 2003. - 250 с.
ISBN 966-7191-81-8

В збірнику аналізуються актуальні проблеми економіки.
Для студентів, аспірантів та викладачів вузів.

УДК 336
ББК 65.01

ISBN 966-7191-81-8

© Колектив авторів, 2003

Випуск 182

Економіка: проблеми теорії та практики

ЗМІСТ

Том I

Пельтек Л.В. Управління фінансово-економічним станом підприємств харчової промисловості в умовах розвитку ринкових відносин в Україні	7
Мартинишин Я.М. Вибір форми організації ремонтно-технічного обслуговування техніки для тваринницької галузі в аграрному підприємстві	15
Шепцова О.Й., Ковальова А.О. Кредитний потенціал комерційного банку	21
Криницька Т.В. Проблемні питання застосування непрямих методів визначення сум податкових зобов'язань	26
Грецкая В.В. Средний класс как стратегическая составляющая социальной политики Украины	30
Безугла З.І. Проблеми ефективного управління фінансовими ресурсами на сучасних підприємствах України у зв'язку з інтеграцією фінансової системи в Європейську систему	37
Опанасюк В.В. Інтелектуальний капітал як база складова венчурного підприємництва	43
Беляев А.А., Синельник А.В. Экономическая безопасность через призму институционализма	51
Фастова Е.В. Особенности зарубежных моделей корпоративного управления и возможность их использования в экономике Украины	61
Кириченко В.В. Методика контролю витрат на оплату праці при здійсненні ремонту основних засобів	67
Мельник І.Г. Необхідність та перспективи впровадження нового механізму організаційно-економічного управління в сферу комунальних послуг України	72
Посидишева В.В. Сучасний стан розвитку підприємництва в Україні	79
Дакалин О.И. Оценка состояния логистики	87
Макарова И.В. Инвестирование инновационного процесса: методология, проблемы, эффективность	92
Забаренко Ю.А. Концептуальные основы налогового планирования	102
Шепіцен А.О. Вдосконалення державної політики по формуванню ефективного конкурентного середовища для аграрних виробників	110
Анохін Є.О. Інтеграція корпорацій в інноваційної діяльності	121
Гавкалова Н.Л., Хорошун Н.С. Проблемы подготовки кадров для государственной службы	129
Сиренко С.В., Лазаренко Д.А. Сущность и структура капитала предприятий с позиций бухгалтерского учета	135
Яковлев А.К., Ван Жи Государство в рыночной трансформации	145
Галенко О.М., Липчанська О.В. Аналіз фінансової звітності підприємства	155
Островська О.А. Удосконалення комплексної оцінки фінансового стану підприємств промисловості будівельних матеріалів	159

Потьомкін Л.М. Актуальні підходи і напрямки удосконалення оплати праці в промисловості	171
Гулик З.П. Вдосконалення функціонування ринку праці спеціалістів аграрних формувань Львівської області	177
Глобинец М.Г., Полюхович Е.А. Оценка результатов реформирования АПК	183
Радчишина Т.О. Генезис функций центрального банка как узлового элемента монетарного механизма в условиях рыночной экономики	189
Захарченко В.И., Масленников Е.И. Повышение инвестиционной привлекательности региона	197
Братченко Л.Е. Проблемы повышения экономической эффективности черной металлургии Украины	212
Заяць Є.І. Інформаційне забезпечення системи управління ефективністю виробництва	217
Коваленко М.А., Швороб Г.М. Финансовое програмування розвитку підприємства	224
Слюсарчук Л.І. Методи управління витратами та вибір облікових систем	231
Доберчак Н.І. Основні проблеми розвитку внутрішньофірмового господарського механізму	240

Том II

Дорожкіна Г.М. Організаційний прогрес підвищення надійності конструкцій	247
Василевський А.К., Єрмошина А.І. Управління активами комерційного банку	257
Тарасюк Г.М. Бюджетування в системі планування на підприємстві	262
Цал-Цалко Ю.С. Статистика основних засобів та їх фінансового відтворення	269
Соколи І.І. Попередні підсумки функціонування цивільної авіації України за 9 місяців 2002 року: результати, тенденції та шляхи розвитку	277
Хобта В.М., Мешков А.В. Порівняльна оцінка методів визначення інвестиційної привабливості підприємств	284
Ковалова О.В. Прискорення оборотності оборотних активів підприємства на стадії обігу	294
Ведерніков М.Д., Гарват О.А. Оцінка стану та встановлення напрямків подальшого розвитку та удосконалення нормування праці в умовах переходу до ринку	302
Котишева О.Я. Мезоекономічна реструктуризація регіонів	309
Головишина В.П. Проблема визначення структури економічного потенціалу підприємства в сучасних умовах господарювання	314
Мищенко І.В. Операционное бюджетирование как основа оптимального метода налогового планирования	322
Цопа Н.В. Основные способы выявления экономического риска в инновационной сфере	329
Рибалка О.В. Алгоритм оцінки схильності підприємства до банкрутства	335
Лошенко І.Р. Стратегічна орієнтація конкурентоспроможних систем управління маркетингом	339

Новікова Р.О. Проблеми активізації та регулювання інвестиційної діяльності в економіці України	350
Патенко О.В. Економічна рівновага як основа для формування стратегії економічного зростання в Україні	357
Тарасова О.В. Теоретико-методичні засади розробки стратегій реального інвестування підприємств АПК	367
Нечипоренко О.М. Тенденції кооперування в аграрному секторі економіки	376
Кнауб Л.В. Экономическая целесообразность разработки и внедрения вихревых газодинамических сепараторов для очистки зерна	385
Сивельсва К.В. Інформаційна система як складова комплексної системи управління потенціалом в області зв'язків з громадськістю	395
Вовк В.М. Аналіз фінансових ресурсів підприємства з використанням узагальнюючого показника ліквідності	405
Кочин В.І. Роль фізичного капіталу у поясненні порівняльної переваги України в європейській економічній системі	413
Бараник З.П., Колісник І.В. Деякі аспекти аналізу функціонування навчальних закладів України	428
Антошок Л.І. Порівняльний аналіз методик оцінки міжнародної конкурентоспроможності національних економік	437
Бритченко Г.И., Костовский Ю.Б. Потребность и отношение потребителей к фармацевтической продукции фирмы «Стиролфарм»	449
Сімченко Н.О. Критерії оцінки якості управління	455
Темченко А.Г., Максимов С.В., Пасічник Н.В. Методика обґрунтування економічно найвигіднішої продуктивності гірничорудних підприємств	464
Ткаченко І.С., Понятовський В.М. Визначення оцінки гармонійності структури штату персоналу організації	472
Погаєий С.С. Исследование динамики валютного курса гривны к доллару США методом R/S – анализа	477
Попова Г.Ю. Ліквідність інвестиційних активів як фактор обґрунтування стратегії ризик-менеджменту	483

Том III

Щуровская А.Ю. Моделирование тарифов на услуги почтовой связи	491
Замета О.Г. Математична алгоритмізація методики аналізу ефективності виробництва галузі виноградарства	498
Бакай В.Й. Оптимізація термінів служби основних фондів як один із важливих чинників формування амортизаційної політики	505
Дробот Я.В., Гура Е.Д. Стратегическое управление субъектами угольной промышленности в процессе реструктуризации отрасли	511
Будаева Е.В. Предельные соотношения для роста маркетинговых издержек по критерию прибыли	518

Кузьміна Т.С. Планирование инновационных товаров	527
Костромин С.А. Обоснование компьютерных систем принятия решения	534
Камбаров В.О. Управління витратами при вібровипуску руди	539
Кузькин Е.Ю., Новикова М.Н. Принятие решений в процессе совершенствования системы налогообложения на основе моделирования влияния основных факторов на формирование доходов бюджета	546
Кравченко В.М. Стохастична модель оптимізації процесів відтворення та страхових резервів для сільськогосподарського підприємства	553
Кирий В.В. Моделирование документооборота с помощью аппарата сетей Петри	565
Куликов Ю.С., Засухина С.О. Управління готівковими потоками у комерційному банку	581
Кендюхов О.В. Моделирование механизма управления интеллектуальным капиталом предприятия на основе концепции баланса интересов	586
Корж Р.В. Формалізований підхід до вирішення задачі ціноутворення на послуги Інтернет в Україні	593
Бойцун Н.Є., Притоманова О.М., Кисельова О.М. Нейронечітка модель оцінки кредитного ризику	601
Князєва Н.О., Діденко С.І. Аналіз стану та перспективи розвитку неосновних послуг поштового зв'язку в Україні	614
Власюк В.Є. Щодо аналізу основних принципів підходів до впровадження кредитно-грошової політики	624
Удовенко В.О., Удовенко О.О. Економічне обґрунтування переходу підприємств гірничо-металургійного комплексу на одноставочні тарифи, диференційовані за зонами доби, сплати за електроенергію	629
Худoley О.Г., Чупайленко А.А., Теровонесов Р.М., Часовников М.А. Методика комплексной интегральной оценки конкурентоспособности транспорта в современных условиях	639
Юхименко П.І. Еволюція монетаристських ідей на сучасному етапі	645
Таряник О.М. Формування стратегії підприємства на основі пріоритетів розвитку	655
Мешко Н.П., Пилипенко Е.В. Ресурсна база комерційного банку через призму вхідних та вихідних грошових потоків	661
Малярец Л.М., Полякова Я.А. Параметрический анализ экономических показателей рекламной деятельности предприятия	671
Потапова М.Ю. Прогнозування репродуктивних втрат населення України	680
Пугачова К.М. Форми підприємництва у сільській місцевості	685
Перепечай Н.М. Особенности маркетинга пластиковых карт	692
Бугай Н.О. Аудит з використанням комп'ютерних інформаційних систем	706
Чікіта І.Б. Використання прогнозування в цілях управління фінансовою стійкістю підприємства	710
Латышева И.Л. Аудит интеллектуального капитала	717

Дорожкіна Г.М.

Институт праці та соціально-економічних досліджень

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ПРОГРЕС ПІДВИЩЕННЯ
НАДІЙНОСТІ КОНСТРУКЦІЙ

Запропоновано економічний механізм для управління процесом конструювання шляхом прогнозування затрат часу на ліквідацію відмов в майбутньому виробі та визначення витрат живої праці. Розроблено систему рівнянь для розрахунку затрат часу на усунення відмов з використанням матриці ймовірностей переходу із одного в інше становища. Наведено комплекс заходів щодо скорочення термінів створення автогрейдерів різних модифікацій.

Ключові слова: механізм управління, процеси конструювання, прогнозування затрат часу.

I. Вступ. Підвищення технічного рівня виробів вимагає постійного покращення такого важливого показника надійності як безвідмовність. Серед складових безвідмовності розробники звертають увагу на збільшення середнього часу безвідмовної роботи та прогнозування затрат часу на усунення відмов у майбутньому виробі [1]. Найбільша економічна ефективність забезпечення розрахункової надійності досягається на стадіях наукових досліджень та виконання конструкторських робіт. Особлива увага повинна звертатися на перевірку нових технічних рішень при лабораторних і стендових випробуваннях моделей, макетів, експериментальних зразків виробів в умовах, що імітують реальні умови експлуатації. За висновками спеціалістів зменшення витрат в процесі експлуатації на 3-5% виправдовує збільшення на 15-20% затрат на доводку виробів на стадії конструкторсько-технологічної підготовки виробництва [2].

II. Постановка завдання. Основна мета проведених в даній роботі досліджень - обґрунтування механізму управління процесами конструювання шляхом прогнозування затрат часу на усунення відмов у майбутньому виробі.

III. Результати. В концерні "Крюківський вагонзавод" для організації виробництва надійної продукції в процесі проектування здійснюється

Д.є.н. Хобта В.М., Мешков А.В.

Донецький національний технічний університет

ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА МЕТОДІВ ВИЗНАЧЕННЯ
ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Запропоновано аналіз методів оцінки інвестиційної привабливості підприємств, який дозволяє виявити їх недоліки і переваги, а також визначити найбільш адекватні з існуючих.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, метод, оцінка, узагальнюючий показник, ваговий коефіцієнт.

I. Вступ. В умовах формування ринкової системи України, що продовжується вже понад тринадцять років, підвищується потреба у залученні великого обсягу коштів, які допомогли б подолати велику низку проблем, як на рівні кожного окремого підприємства, так і на рівні держави. Але досі питання винаходження необхідних країні інвестицій вирішено не було. Отже, на сучасному етапі становлення української економіки дуже актуальною є проблема підвищення інвестиційної привабливості підприємства, як інтегральної характеристики об'єкту потенційного інвестування з точки зору його наявного стану, перспектив розвитку, обсягів і перспектив отримання і розподілу прибутку, ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості підприємства, його ділової активності та рентабельності. Тому важливого значення набуває визначення рівня привабливості і, таким чином, можливостей залучення коштів, що впливають з нього. Необхідність такої оцінки компаній можна проілюструвати результатами проведеного анкетного опитування керівників шахтних підприємств Донецької області. Потребу в оцінці інвестиційної привабливості свого підприємства відчували близько 80 % респондентів. В той же час, біля 60 % керівників не здійснюють оцінку власної привабливості, і лише один респондент стверджує, що його підприємство оцінює інвестиційну привабливість інших компаній. Слід відмітити, що лише двоє з опитуваних виявили зацікавленість в оцінці привабливості інших підприємств. Це

говорить про те, що керівники ще не впевнились, що оцінка інвестиційної привабливості власної компанії досить щільно пов'язана з можливостями залучення капіталу. Такий стан є природним наслідком історичних умов розвитку інвестиційної діяльності в Україні. Необхідність використання характеристики привабливості з'явилась тільки в процесі формування ринкової системи, яке супроводжується розвитком форм власності та ринку капіталу.

Визначення ступеню привабливості значною мірою впливає на рішення щодо капіталовкладень. Інвестиційна привабливість кожного підприємства є основою формування привабливості регіону, яка в свою чергу безпосередньо впливає на привабливість держави загалом. Таким чином, інвестиційна привабливість підприємства є найдрібнішим і у той же час найважливішим елементом формування сприятливого інвестиційного клімату в країні. Загострення потреби у використанні цієї характеристики обумовило велику увагу до питань розробки методичних положень з визначення рівня інвестиційної привабливості підприємств. На пострадянському просторі багато авторів приділяли увагу проблемі розробки методик оцінки інвестиційної привабливості підприємства. Результатом чого стала поява декількох методів. Так, метод суми коефіцієнтів розглядають такі автори, як І. Бланк, І. Несторенко [1], метод комплексної оцінки – А. Шеремет, Р. Сайфулін [2], банківські установи часто вдаються до методу бальної оцінки, яскравим прикладом якої є методика оцінки інвестиційної привабливості потенційних позичальників Промінвестбанку. Авторами статті для визначення інвестиційної привабливості підприємств також було запропоновано метод, який отримав назву методу узагальнюючих групових коефіцієнтів [3; 4]. На рисунку 1 наведено класифікацію методів визначення інвестиційної привабливості та в концентрованому вигляді сутність авторського методу.

II. Постановка завдання. Незважаючи на те, що теоретично напрацьовано декілька підходів, їх практичне використання здійснюється неефективно. Це підтверджується проведеним анкетним опитуванням, яке свідчить про відсутність здійснення оцінки інвестиційної привабливості на підприємствах, недостатню інформованість керівників більшості компаній

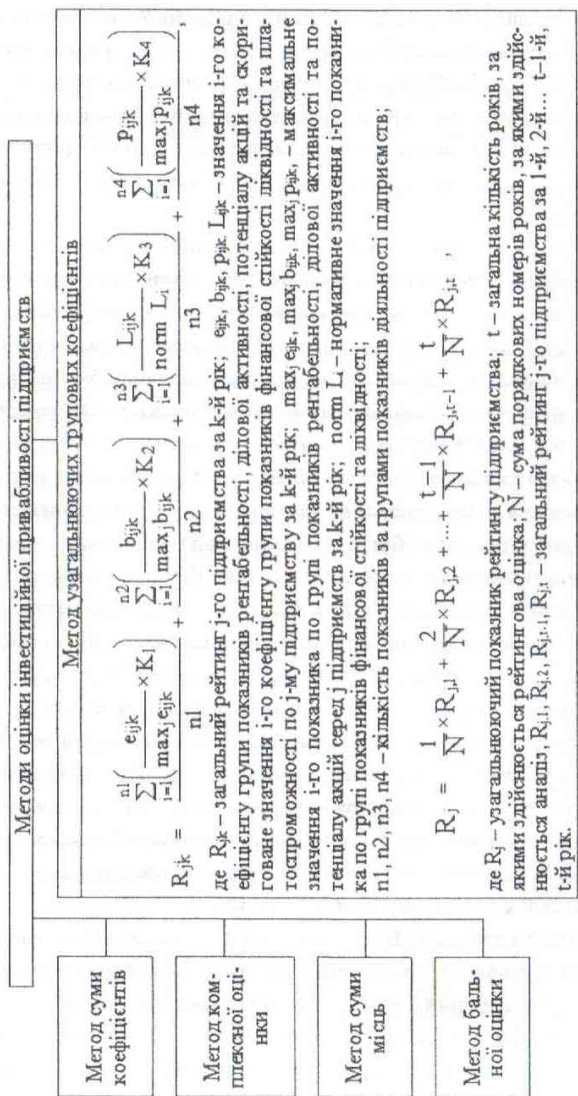

Рис. 1. Математична сутність методу узагальнюючих групових коефіцієнтів

про існуючі методи оцінки привабливості. Понад 70 % опитуваних стверджують, що є обізнаними у методі комплексної оцінки, але в той же час 40 % з них помилково вказують на його перевагу у вигляді врахування фактору часу. Це свідчить, що під методом комплексної оцінки вони розуміють щось інше, або не до кінця усвідомлюють його сутність. З іншими методами знайомі одиниці. Отже, основною ціллю статті є визначення найкращого з наявних методів оцінки інвестиційної привабливості підприємства, для чого аналізуються основні характеристики, що повинні бути притаманні "ідеальній" методиці.

III. Результати. Зважаючи на велику кількість підходів і методів визначення привабливості підприємств, необхідно вдатися до їх порівняльної оцінки, яка на практиці дозволить зробити вірний вибір методичного підходу і сформуванню об'єктивну характеристику підприємства. Інвестиційна привабливість є інтегральним показником, рівень якого формується в залежності від оцінки майнового стану підприємства, ділової активності, результатів аналізу фінансового стану підприємства, платоспроможності, фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності, ефективності діяльності підприємства, а також оцінки потенціалу акцій для акціонерних товариств. Цей показник пропонується проаналізувати за вісьма характеристиками (рис. 2): 1) врахування при розрахунках фактору часу; 2) врахування ваги показників; 3) ступінь розгорнутості можливих висновків, що завершують оцінку; 4) обсяг інформації, що аналізується під час здійснення оцінки; 5) ступінь залежності методики від оцінки експертів; 6) визначеність меж коливання узагальнюючого показника, яка необхідна для спрощення його інтерпретації; 7) врахування особливостей окремих показників; 8) визначеність складу показників, що аналізуються.

Врахування фактору часу є дуже важливим аспектом побудови адекватного методу. Усі західні рейтингові агентства, багато з яких, маючи величезний досвід, здійснюють оцінку інвестиційної привабливості підприємств, цінних паперів, країн за своїми власними засекреченими методиками, використовують під час аналізу дані за десятки років (агентство "Standard & Poor's", визначаючи рейтинг акцій, використовує дані про прибуток за 8 років, а про дивіденди – за 20). В Україні це, звичайно,

	Методи оцінки інвестиційної привабливості підприємств				
	Метод суми коефіцієнтів	Метод комплексної оцінки	Метод суми місь	Метод бальної оцінки	Метод узагальнюючих коефіцієнтів
	+	+	+	+	+
1. Врахування фактору часу		X		X	X
2. Врахування ваги показників	X	X	X	X	X
3. Розгорнутість висновків	X	X	X	X	X
4. Великий обсяг інформації	X	X	X	X	X
5. Незалежність від експертів	X	X	X	X	X
6. Визначені межі копіювання узагальнюючого показника		X		X	X
7. Врахування особливостей окремих показників		X		X	X
8. Чітко визначений склад показників, що аналізуються	X				X

Оцінка "4" свідчить про те, що наведена характеристика притаманна даній методу та підвищує адекватність розрахунку, як здійснюється на її базі
 Оцінка "3" свідчить про певні особливості методики, мають як позитивні, так і негативні сторони
 Оцінка "2" свідчить про наявність певних недоліків у методу оцінки привабливості підприємства

Рис. 2. Порівняльна оцінка методів визначення інвестиційної привабливості підприємств

неможливо, але строк роботи багатьох провідних компаній вже дозволяє здійснювати розрахунки на базі даних за 3-5 років, що стає можливим завдяки методу узагальнюючих групових коефіцієнтів. Інші методи, за виключенням методу бальної оцінки, вплив фактору часу зовсім не враховують. У методі бальної оцінки аналізуються переважно дані за один рік, хоча, наприклад, розгляд того прибутковою чи збитковою була діяльність підприємства здійснюється за два останні роки.

В методі, що забезпечує найвищий рівень об'єктивності, кожен показник повинен був би мати свою чітко визначену вагу. Але, з іншого боку, за наявності великої кількості показників, розрахунок стає більш кропітким, що є побічним фактором. У методі суми місь вага показників, усі коефіцієнти однаково впливають на підсумковий показник. Методи суми коефіцієнтів, комплексної оцінки, узагальнюючих групових коефіцієнтів враховують вагові коефіцієнти групи показників діяльності підприємства, але не беруть до уваги вагу окремих показників. Метод бальної оцінки використовує диференційований підхід до кожного показника.

Можливість отримання розгорнутих висновків необхідна інвестору, оскільки для здійснення його головної мети – отримання прибутку, основним завданням є визначення інвестиційно привабливих підприємств, а не просто кращих серед досліджених. Це забезпечують методи бальної оцінки та узагальнюючих групових коефіцієнтів. Решта методів дозволяє лише зробити висновок про положення підприємства серед інших.

Більший обсяг використовуваної інформації, за наявності методу, що може її обробити, надає можливість зробити більш точні висновки. Але в умовах пострадянської економіки, коли отримання інформації навіть зі звичайної бухгалтерської звітності потребує надзусиль, ця особливість методу може грати проти здійснювача розрахунків, оскільки відсутність певних даних хоча б по одному підприємству призводить до неможливості порівняння його з іншими, а також до неможливості визначення його класу, якщо це навіть дозволяє математичний апарат методу. За більшістю методів (суми коефіцієнтів, комплексної оцінки, узагальнюючих групових показників) оцінюються чотири основні групи показників господарської

діяльності підприємств, але не вивчається кредитна історія клієнта, якість керівництва, графічні особливості, тощо. Метод суми місць взагалі не передбачає чіткого кола досліджуваних коефіцієнтів, дотримуючись принципу "чим більше, тим краще", а метод бальної оцінки, навпаки, має широкий спектр напрямків аналізу, адже оцінюються одинадцять груп показників.

Впливу суб'єктивного фактору можна уникнути, не залучаючи до аналізу експертів. Але досі практика показувала, що методи з абсолютною відсутністю експертної оцінки дають найменш правдиві результати. Наочним прикладом є метод суми коефіцієнтів, який повністю вільний від впливу оцінювачів, але є й найменш точним. Вихід вбачається в обмеженні впливу експертів там, де це можливо, а також у залученні незалежних та кваліфікованих оцінювачів. У методах суми коефіцієнтів, комплексної оцінки та узагальнюючих групових коефіцієнтів експерти впливають на оцінку на рівні визначення рейтингу груп показників, у останньому до цього ще додається експертний аналіз на етапі визначення рекомендованих границь коливання показників групи фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності.

Чітка визначеність меж коливання узагальнюючого показника є математичною підпіркою певної частини характеристики розгорнутості висновків, що підсумовують оцінку. Кожен метод має свої особливості. Метод суми коефіцієнтів: про підвищення привабливості підприємства свідчить $R_j \rightarrow \max$. У узагальнюючого коефіцієнта є верхня межа коливання, яка дорівнює сумі вагових коефіцієнтів окремих показників. Метод комплексної оцінки: про підвищення привабливості підприємства свідчить $R_j \rightarrow \min(0)$. Є нижня межа рейтингу: "0", тобто такий рейтинг має підприємство з усіма показниками, кращими за інших. Метод суми місць: про підвищення привабливості підприємства свідчить $R_j \rightarrow \min$. R_j коливається в межах: від чисельного значення суми перших місць (тобто кількості показників) до чисельного значення суми останніх місць (тобто добутку кількості показників та кількості підприємств). Метод бальної оцінки: про підвищення привабливості підприємства свідчить: $R_j \rightarrow \max$. Межі коливань узагальнюючого показника залежать від кількості балів,

що присвоюються за певний стан кожного з показників фінансово-економічного стану підприємства. У випадку методу бальної оцінки "Промішлестбанку" нижня межа дорівнює - 415, а верхня 1285. Метод узагальнюючих групових коефіцієнтів: про підвищення привабливості підприємства свідчить: $R_j \rightarrow 1$. R_j коливається у межах від 0 до 1. Групові показники коливаються від 0 до K (значення вагового коефіцієнта). Отже чітко встановлені межі зміни узагальнюючого показника, які спрощують його інтерпретацію, є тільки в методі узагальнюючих групових коефіцієнтів.

Спосіб врахування особливостей окремих показників має дуже суттєвий вплив на адекватність оцінки. У методах суми коефіцієнтів і комплексної оцінки в розрахунках можуть використовуватися тільки ті показники, підвищення значень яких свідчить про кращу роботу підприємства, що не є обговореним у цих методиках. У випадку зворотної тенденції повинен братися зворотний показник. Наприклад, обіг дебіторської заборгованості не може використовуватися в рейтингу. Замість нього береться коефіцієнт обіговості дебіторської заборгованості. Не враховується, що зростання окремих показників може на певному етапі (після перевищення певного значення) свідчити про негативні тенденції на підприємстві. Остання вада притаманна і методу суми місць. Метод бальної оцінки не завжди враховує, що односпрямована зміна деяких показників у різних межах може привести до протилежних висновків: так те, що коефіцієнт загальної ліквідності повинен коливатися в межах від 2 до 2,5 (у цьому випадку нараховується 20 балів, інакше - 0) у методиці враховано, а що коефіцієнт поточної ліквідності повинен коливатися в межах від 1 до 2 - ні. Якщо він більше 1, то до загального рейтингу, незважаючи на обсяг перебільшення, додається 20 балів, що є максимальною оцінкою для стану даного показника. У методі узагальнюючих групових показників усі недоліки інших методів враховано. В оцінці використовуються тільки ті показники, підвищення значень яких свідчить про кращу роботу підприємства. У випадку зворотної тенденції береться зворотний показник. З аналізу виключено взаємодоповнюючі показники. Враховано, що зростання чи зменшення окремих показників, після досяг-

нення ними певного значення, можуть свідчити про протилежну тенденцію ніж та, що була до цього.

С точки зору чіткості визначення складу показників, на базі яких здійснюється аналіз, найгіршим є метод суми місць. Склад коефіцієнтів у ньому не є чітко фіксованим. Так, наприклад, суттєво спотворює оцінку використання зворотних, взаємодоповнюючих показників, а також аналіз неоднакової кількості коефіцієнтів у різних групах показників, що призводить до перебільшення ваги тієї чи іншої групи у підсумковому рейтингу. Методи суми коефіцієнтів і комплексної оцінки характеризуються тим, що склад коефіцієнтів у рамках груп показників не фіксований (фіксовані тільки групи). Можливість використання різної кількості коефіцієнтів у різних групах показників дозволяє спотворювати дані за рахунок того, що, наприклад, у групі фінансової стійкості, ліквідності і платоспроможності можна оцінити 10 показників, а в групі потенціалу акцій – 1. І підприємство з кращою ліквідністю активів, але працює без одержання прибутку, виявиться напевно вище оцінено, чим інше, з гіршою ліквідністю, але з прибутком. Бальна оцінка має чітко фіксований склад показників, а у методі узагальнюючих групових коефіцієнтів він може незначно варіюватись, але зростання вагомості окремих груп показників за рахунок більшої кількості коефіцієнтів, що входять до тієї чи іншої групи, не допускається завдяки діленню сумарного рейтингу групи за рік на кількість показників в групі.

Підсумки аналізу підбито на рисунку 2.

Якщо за додатну оцінку надавати 10 балів, за “+” 5, а за від’ємну – 0, то отримаємо, що метод суми коефіцієнтів отримає 25 балів, метод комплексної оцінки – 30, метод суми місць – 20, метод бальної оцінки – 60, а метод узагальнюючих групових коефіцієнтів – 65.

IV. Висновки. Таким чином, аналіз методик оцінки інвестиційної привабливості підприємств показав, що найбільше переваг має оцінка, що здійснюється методом узагальнюючих групових коефіцієнтів. Він є найбільш придатним через розгорнутість висновків, що можна зробити на базі узагальнюючого показника та узагальнюючих групових коефіцієнтів, що мають чіткі межі коливання. У цьому методі, на відміну від

інших, враховується фактор часу, особливості окремих показників. Також до його переваг слід додати чітко визначений склад показників, що аналізуються, а також відсутність помітно виявлених недоліків. Зробимо наголос на тому, що ще існує низка невирішених питань, таких як комбінування у методі оцінки інвестиційної привабливості підприємства наявності аналізу великого обсягу інформації, врахування ваги окремих показників та відсутності високого ступеня залежності від експертів.

Розвиток методичної бази оцінки інвестиційних процесів загалом, та методів оцінки інвестиційної привабливості підприємств, зокрема, дозволяє сподіватися, що у кінцевому рахунку це, у сукупності з іншими складовими формування прийняттого інвестиційного клімату, призведе до залучення великого обсягу коштів у економіку України, яка вкрай на них потребує.

Література:

1. Нестеренко И. Стратегия хозяйственной деятельности предприятия // Бизнесинформ. – 1998. - №2. - С.46-48.
2. Шеремет А., Сайфулин Р. Методика финансового анализа. – М.: ИНФРА-М, 1996. - 176 с.
3. Крапівницька С.М., Мешков А.В. Рейтингова оцінка акціонерних товариств // Збірник наукових праць Донецького державного технічного університету. Серія економічна. Випуск 19. – Донецьк: ДонДТУ, 2000. - С.103-112.
4. Мешков А.В. Визначення рейтингу цінних паперів на прикладі акціонерних товариств Донецької області // Регіональні перспективи. - 2002. - №2. - С.163-165.

**Економіка:
проблеми теорії та практики**

Збірник наукових праць

Випуск 182

У трьох томах

Том II

Українською і російською мовами

Видається з квітня 1996 р., виходить раз на місяць
Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової
інформації КВ №3354 від 10 липня 1998 р.

Відповідальний редактор *К.О. Біла*
Технічний редактор *Л.О. Плакуца*

Здано до друку 12.08.03. Підписано до друку 21.08.03.
Формат 60x84 1/16. Спосіб друку - ризограф.
Ум.друк.арк. 15,63. Тираж 300 пр.

Видавництво "Наука і освіта"
Свідоцтво про внесення до Держреєстру ДК №919 від 21.05.2002 р.
м.Дніпропетровськ, вул. Столярова, 8/212
тел. (056) 370-13-13, (0562) 35-78-19, 34-29-61